

980314-2

Ve filosofii ještě stále u mnoha myslitelů přetrvává starý předsudek, že je třeba začít filosofovat u toho, co se dává nutně, o čem nelze pochybovat, co je evidentní. Ale nic není víc zavádějící než tento předsudek. Ve svých reflexích musí filosof vždy znovu odhalovat původně nemíněné a vědomě nerozvrhované předpoklady svých filosofických kroků – a to právě znamená, že filosofovat musí někde začít, ale že si nikdy nemůže nalhávat, že vskutku začal u nějakých „počátků“. Proto může s filosofováním začít téměř kdekoliv, tj. může začít s čímkoliv. Určitý výrok, pojetí, systematické uchopení tématu apod. však samo o sobě ještě není filosofické, pokud se vztahuje „prostě“, tj. nereflektovaně, kritickou reflexí nekontrolovaně k „předmětu“ či „tématu“. Filosofická práce začíná tam, kde máme k dispozici nějaké myšlenkově pevné a pokud možno formulované tvrzení, a my nesledujeme především toto tvrzení samo, nýbrž tážeme se na předpoklady jeho eventuelní platnosti. Něco, co je charakteristické pro každou akci i reakci, totiž že je v ní vždycky méně i více, než jsme zamýšleli, platí ještě zvýšenou měrou o výkonu myšlení: v každé takové vykonané myšlence je více i méně než to, co mělo být ideálně míněno. Primitivní, ale ani mytické myšlení proti tomu nemělo účinnější obranu než jakýsi návyk, založený na opakování příběhu. Teprve v reflexi, strukturované a upevňované pojmově, je možno pronikat k nevysloveným a dokonce nemyšleným předpokladům míněného. Toto tvrzení musíme ovšem ještě v jedné věci upřesnit. Fyziologie nervové činnosti zkoumá, jaké fyziologické procesy jsou nezbytně spjaty s našimi myšlenkovými výkony. Nemůže být pochyb o tom, že „předpokladem“ myšlenkových výkonů je jakási vyvážená, „normální“ funkce nesčíslných neuronů atd. – ovšem tu jde o zcela jiný typ předpokladu, než o jakém jsme se zmínili před chvílí. Nejpečlivější zkoumající reflexí provedeného aktu myšlení si nepomůžeme k tomu, abychom pronikli do neurofyziologického dění, které je spjato s výkonem tohoto aktu. To vyžaduje přístup „zvenčí“, zatímco zkoumající reflexe přistupuje k provedenému myšlenkovému aktu (kroku) „zevnitř“ resp. proniká „dovnitř“, k jeho „niterným“ a nikoli vnějším předpokladům. Tyto „vnitřní“ předpoklady nejsou vlastně ničím „daným“, co by tu nějak předem „bylo“ a na čem by onen náš myšlenkový výkon mohl být vybudován a pak stát. Kritická reflexe neodhaluje takové vnitřní předpoklady nějakým odkrýváním nebo prosvícením něčeho zatím temného, ve stínu a stranou se vyskytujícího, nýbrž ona ty předpoklady jaksi spolukonstituuje, ovšem nikoli libovolně.

(Písek, 980314-2.)